

Święta Kinga – patronka Polski

18 października 2014

Księżna węgierska, patronka Polski, która ponad 700 lat musiała czekać na swoją kanonizację. Nim przywdziała habit klaryski, kierowała polityką księstwa Małopolski i uczestniczyła w grze o tron Austrii. Jaki był żywot Węgierki, która tak wyraźne piętno odcisnęła na historii Polski?

Księżna Kunegunda, zwana zdrobniale Kingą, urodziła się 5 marca 1234 roku na Węgrzech. Jej rodzicami byli król Bela IV (1235-1270) z dynastii Arpadów i Maria, córka Teodora I Laskarysa, cesarza bizantyńskiego rezydującego w Nicei (1204-1222). Miała siedmioro rodzeństwa – dwóch braci: Belę, księcia Chorwacji (1261–1269) i Stefana V (1270-1272) oraz pięć sióstr: Annę (zm. 1264), żonę Rościszława, księcia Halicza (1236-1238), świętą Małgorzatę (zm.1270), dominikankę, Konstancję, żoną Lwa, księcia Halicza (1269-1301), błogostawioną Jolentę – Helenę (zm. 1297), żonę księcia wielkopolskiego Bolesława Pobożnego (1239-1279) i Elżbietę (zm. 1271), żonę Henryka XIII, księcia Bawarii (1253-1290).

BOLESŁAW

W 1239 roku, mając pięć lat, Kinga została wysłana na dwór Małopolski jako przyszła żona dwunastoletniego wówczas – Bolesława V Wstydlivego (1243-1279). W aranżowaniu jej małżeństwa z Bolesławem pewną, acz nie do końca poznaną rolę odgrywała Salomea, starsza o 20 lat siostra Bolesława. Żywot Kingi podaje informację o tym, jak Salomea ukradkiem wywiozła ją z Węgier. Wydaje się to nieprawdopodobne, jednakże zapewne można mówić o pośrednictwie lub udziale Salomei, skoro przebywała w tym czasie z Kolomanem (byłym księciem halickim) na Węgrzech. W jednym z dokumentów Bolesława Wstydlivego znajduje się informacja o politycznym tle małżeństwa, które

miało zostać zawarte za radą biskupa krakowskiego Wisława i możnych małopolskich. Związek małopolskich Piastów z Węgrami wzmacniał politycznie ich pozycje wśród innych książąt dzielnicowych.

Kinga po przyjeździe do Polski wychowywała się zapewne na dworze Grzymisławy i Bolesława, gdzie Salomea miała niewątpliwie duży wpływ na jej wychowanie. Niestety, niewiele wiadomo o jej nauczycielu Michulo. Znany jest natomiast opanowany przez nią zasób wiedzy. Oprócz języka polskiego i węgierskiego poznała również łacinę, wpojono jej również głęboką religijność w rozkwitającym wówczas duchu franciszkańskim.

Nie wiadomo kiedy dokładnie odbyły się jej zaślubiny, zapewne było to koło 1247 roku, kiedy Kinga miała dwanaście lat. Wtedy też zapewne została ustalona samodzielność majątkowa Kingi w oparciu o jej posag. Dziesięć lat później, w dokumencie z 1257 roku, Bolesław stwierdził, że Kinga otrzymała w swoim posagu znaczną część złota, srebra i drogocennych kamieni. Bolesław wobec zniszczenia kraju przez drugi najazd Mongołów z 1257 roku zmuszony był zaciągnąć u niej pożyczkę, której nie był w stanie spłacić. By pokryć dług przekazał Kindze ziemię sądecką (1257). Zastrzeżono jednak, aby ta pograniczna ziemia nie odpadła od Małopolski na rzecz Węgier. Warto też podkreślić, że przy zaślubinach Kinga otrzymała wcześniej inne ziemie jako oprawę swojego wiana.

ŻONA NIETYPOWA

Stanowisko Kingi jako żony u boku swojego męża było zupełnie wyjątkowe. Istnieje wiele dokumentów, które wystawiała razem z nim, znamy także szereg takich, w których wymieniona jest jako udzielająca rady bądź konsensusu. Być może sytuacja taka wynikała z faktu pochodzenia Kingi z królewskiego rodu, podczas gdy Bolesław było tylko księciem Krakowa i Sandomierza. Inną przyczyną mogła być swego rodzaju zależność majątkowa Bolesława od Kingi, która mogła pociągnąć za sobą

wpływ na politykę zagraniczną i wewnętrzną. W grę mogła także wchodzić podkreślana przez niektórych historyków niewielka aktywność, jaką Bolesław Wstydlivy przejawiał jako książę.

Kinga podejmowała działania zmierzające do utrzymania sojuszu z Węgrami, co było związane z rywalizacją między jej ojcem, Belą IV, a królem Czech, Przemysłem Ottokarem II, o spadek po wygasłym rodzie Babenbergów. 15 czerwca 1246 roku zginął w walce z Węgrami Fryderyk II Bitny, książę Austrii i Styrii, ostatni Babenberg, co musiało doprowadzić do walki o sukcesję po nim. Pierwszy z roszczeniami wystąpił margrabia morawski Władysław, syn Wacława I czeskiego i mąż bratanicy Fryderyka, Gertrudy. Jego pretensje wygasły bardzo szybko, w momencie jego śmierci w 1247 roku. Cesarz Fryderyk II wystąpił z pretensjami w imieniu Małgorzaty, siostry Fryderyka Bitnego, jako że była ona żoną zmarłego syna władcy Rzeszy.

Cała sprawa nabrała międzynarodowego rozgłosu, przenosząc się nawet na płaszczyznę konfliktu między papieżem a cesarzem. Wielmożowie czescy podjęli przeciwdziałania i wysunęli jako kandydata do pozbawionych władzy księstw syna Wacława I – Przemysła Ottokara I, który po zmarłym Władysławie otrzymał tytuł margrabiego Moraw. Papież wyznaczył następcę Babenbergów w osobie Hermana V z Badeni, drugiego męża Gertrudy, wspomianej już bratanicy Fryderyka Bitnego. Do całej walki o dwa księstwa wmieszał się też Bela IV. W roku 1250 nikomu nie udało się opanować ziem Babenbergów, jednocześnie zmarli Herman V i cesarz Fryderyk II. W 1252 roku doszło do rozwiązania konfliktu: 23-letni Ottokar ożenił się z 44-letnią Małgorzatą siostrą Fryderyka Bitnego, ta zaś przelała całe swoje prawa na męża. Z podobnym projektem wystąpił Bela IV. Gertruda została wydana za mąż za Romana halickiego, który był bliskim powiernikiem Beli IV. Doprowadziło to w 1253 roku do kolejnej wojny. Po stronie węgierskiej stanęli: Rościszaw, Daniel i inni książęta ruscy związani z Węgrami oraz właśnie Bolesław V Wstydlivy. Koalicja uderzyła na Austrię a następnie na Morawy. 3 kwietnia 1254 roku zawarto pokój, na mocy którego

Bela otrzymał dużą część Styrii. Resztę Styrii i całą Austrię otrzymał Ottokar. Widoczna w tym czasie była aktywność Kingi na dworze węgierskim. Wiadomo, że brała udział w zjazdach monarchów węgierskich, zapewne również z jej inicjatywy w 1253 roku Bolesław pośpieszył z pomocą teściowi, który wówczas wojował z Czechami. Ustępstwem na rzecz Węgier było porzucenie zainicjowanej przez Leszka Białego polskiej polityki ekspansji na tereny Rusi Halickiej. Małżeństwo siostry Kingi, Konstancji, z Lwem Daniłowiczem w 1246 roku oddawało Ruś Halicką całkowicie w orbitę węgierską.

DEWOCJA

Działalności Kingi przypisuje się również czynny udział w staraniach o kanonizację biskupa krakowskiego św. Stanisława. Kinga była także jednym z inicjatorów małżeństwa swojej siostry Jolenty – Heleny z Bolesławem Pobożnym, księciem kalisko-gnieźnieńskim. Ich ślub odbył się w 1256 roku w Krakowie jednak jej siostra jeszcze dwa lata przebywała na dworze Kingi. Efektem tego mariażu było włączenie się księcia wielkopolskiego do kręgu sojuszników polityki węgierskiej. Najazd mongolski 1259-1260 na Polskę i Węgry tylko zaognił stosunki pomiędzy Czechami i Węgrami oraz ich sprzymierzeńcami. Czesi w czasie najazdu najechali i zajęli całą węgierską Styrię. Po stronie czeskiej opowiedzieli się: Henryk wrocławski, Władysław opolski, Otto brandenburski i Ulryk z Karyntii. Po stronie węgierskiej, oprócz Daniela i jego synów, stanął Bolesław Wstydlivy i Leszek Czarny. 12 lipca 1260 roku wojska starły się w bitwie pod Kroissenbrunn, w której Węgrzy zostali całkowicie rozbici. W 1262 roku Kinga uczestniczyła w zjeździe dwóch Bolesławów w Dankowie. Jednym z celów tego zjazdu była konsolidacja polityki węgierskiej obu Bolesławów.

Wzrastająca dewocja Kingi nastąpiła po śmierci Salomei w 1268 roku. Kinga zajęła jej miejsce w działalności społeczno-fundacyjnej. Jej bezdzietność w związku z Bolesławem wynikała, jak twierdzą niektórzy badacze, z woli Kingi zachowania

czystości w małżeństwie. Wobec braku spadkobiercy na następcę Bolesława V w Krakowie i w Sandomierzu. typowany był książę kujawski Leszek Czarny. Węgierski kurs w polityce Leszka Czarnego uwidocznił się również w jego małżeństwie, gdy około 1265 r. poślubił Gryfinę, córkę Rościszława, bana Chorwacji i Anny, córki króla Węgier Beli IV. Jego prowęgierska polityka mogła pomóc mu w zabiegach o tron krakowski.

KINGA I STOSUNKI Z WĘGRAMI

W 1266 roku Kinga uczestniczyła w zwołanym w Budzie zjeździe córek i wnuczek Beli IV. Był on zorganizowany w celu rozładowania konfliktu pomiędzy Belą IV a jego synem Stefanem V. Podczas innej wizyty przypisuje się Kunegundzie uratowanie podczas uczty ojca, gdy rzucono się na niego z mieczami. Z kolei po śmierci ojca w 1270 roku zjawił się w Krakowie jej brat, Stefan V. Pod pretekstem pielgrzymki do grobu św. Stanisława zawarto przymierze małopolsko – węgierskie, zerwane parę lat później. 1 sierpnia 1272 roku zmarł król węgierski Stefan, zaś rządy po nim objął jego dwunastoletni syn Władysław. Poparcie przez Czechów innego kandydata do tronu spowodowało kolejną wojnę czesko-węgierską, w którą tym razem nie zaangażowali się książęta polscy. Słabnąca pozycja Węgier w Europie Środkowej i zręczna polityka króla czeskiego sprawiły, że w latach siedemdziesiątych koalicja się rozpadła. Na początku 1273 r. w polityce księstwa krakowskiego dokonał się zasadniczy zwrot. Doszło wówczas w Opawie do spotkania Bolesława Wstydliwego i Przemyśła Ottokara II. Książę krakowski przeszedł do obozu czeskiego, w którym, obok Bolesława, znaleźli się również dawni zwolennicy króla węgierskiego. Dwór krakowski w rozgrywce o Austrię poparł po latach sojuszu z węgierskimi Arpadami – czeskich Przemyślidów. Kinga wówczas gościła i chroniła u siebie na dworze swojego bratanka i zarazem kontrkandydata do tronu węgierskiego, Andrzeja.

„Żywot Kingi” opisuje wizyty, jakie księżna krakowska i sandomierska odbywała na dworze swojego ojca, Beli IV.

Potwierdzają je również źródła poza hagiograficzne, na przykład w 1266 roku Kinga uczestniczyła w zjeździe córek i wnuczek Beli IV w Budzie, gdzie radzono nad konfliktem między króla z synem Stefanem, a w dokumencie z 1268 roku określającym ciężary ludności na Sądecczyźnie wskazała na przynależne jej przewody w czasie przejazdu na Węgry. Mąż Kingi, Bolesław Wstydlivy, był przez długie lata głównym zwornikiem stronnictwa węgierskiego wśród książąt polskich. Papieskie marzenia o krucjacie przeciw schizmatykom na Rusi nie znajdowały poruszenia w Polsce i na Węgrzech. W XIII wieku, dzięki polskim i węgierskim zakonom, częściowo powiodła się misyjna akcja Kościoła na Rusi Halickiej. Inne powiązania z okresu życia Kingi widać w sprawowaniu urzędów kościelnych w obu państwach przez Polaków i Węgrów na zasadzie wymiany. Wymiana taka sprzyjała umacnianiu związków kościelnych i politycznych pomiędzy tymi trzema krajami. Wzajemne kontakty dotyczyły ziem południowej Polski i górnych Węgier. Przedstawiciele poszczególnych kościołów lokalnych robili kariery w innym kościele. Zbliżeniu Kościoła w Polsce i na Węgrzech służył lansowany w tych krajach kult wspólnych świętych. Dla Polski i Węgier takimi przykładami są Kinga i bł. Salomea. Świętymi z dynastii Arpadów do końca XIII wieku byli: Stefan (ok. 975-1038), Emeryk (ok. 1007-1031) Władysław (1040-1095), Elżbieta (1207-1231), Małgorzata (1242-1270) oraz Kinga i Jolenta – Helena.

JESZCZE O ROLI POLITYCZNEJ

Rozwój gospodarczy Małopolski po okresie najazdów mongolskich (1241 i 1259) można również przypisywać wpływowi węgierskiemu. Legenda o wyrzuconym pierścieniu Kingi, który odnalazł się następnie w odkrytej kopalni soli w Bochni ma swoją symbolikę. Prace górnicze w tej żupie były zapewne odbiciem wzorców węgierskich. Z kolei w 1268 roku księżna przeprowadziła reformę na Sądecczyźnie, znosząc ciężary chłopów w zamian za czynsz. W tym rejonie lokowała też 11 nowych wsi. Na handlu z jej dawną ojczyzną rozwinęło się miasto Sącz. W 1273 roku

uzyskała dla kupców z tego miasta wolność od ceł w całym księstwie.

Jeszcze za życia męża miała wstąpić do zakonu. Jednak jej aktywność i zmysł polityczny ujawniły się w pełni dopiero po śmierci Bolesława V Wstydliwego (grudzień 1279 roku). Tron krakowski przejął wtedy Leszek Czarny, siostrzeniec Bolesława. Kinga, tytułująca się odtąd jako domina de Sandecz już na pogrzebie wystąpiła w habicie klaryski. Następnie udała się wraz ze swoim dworem do Sącza, gdzie ufundowała klasztor klarysek. Od tego momentu w wystawianych dokumentach Kinga występuje jako pani sądecka, co zapewne miało podkreślać jej prawa do tego terenu. Naruszało to w pewien sposób dobra książęce w Małopolsce, na co nie chciał zgodzić się nowy książę małopolski Leszek Czarny (1279-1288). Spór, który wybuchł między nim a Kingą łagodził biskup krakowski Paweł z Przemankowa. Brał on czynny udział w potwierdzaniu praw Kingi do terenu Sądeckizny. Treść ugody między Leszkiem Czarnym a Kingą nie jest znana. Najprawdopodobniej Kinga musiała zrzec się pretensji do części posiadanych przez siebie dóbr. Ziemia sądecka miała być swego rodzaju oprawą księżnej – wdowy. Podczas III najazdu Mongołów na Małopolskę w 1287 roku Kinga musiała opuścić Sącz chroniąc się w zamku obronnym w Pieninach. W 1289 roku, po śmierci Leszka Czarnego, do Sącza przybyła wdowa po nim – Gryfina. Od tego momentu zmienił się status Kingi. Tytuł pani sądeckiej przysługiwał Gryfinie, podczas gdy Kinga określana jest jako wdowa po Bolesławie i zakonnica świętej Klary. Kinga zmarła 24 lipca 1292 roku i została pochowana w swoim klasztorze pod posadzką kaplicy.

KULT

Kult Kingi zrodził się wkrótce po śmierci. Pierwsze cuda spisano w 1307 roku zapewne z inicjatywy Jadwigi Łokietkowej, kolejnej po Gryfinie pani sądeckiej. Po 1320 roku spisano żywot, następnie przeredagowywany około roku 1329. Na nowo spisano cuda w latach 1405-1471. Złączył je z poprzednimi i opisał Jan Długosz. Zadeedykował on żywot swojego autorstwa

biskupowi Jakubowi z Sienna, zachęcając go do szybkich starań o beatyfikację. Nowe zapiski o cudach spisywano w latach 1532-1559 w klasztorze sądeckim. Ukazanie się drukiem w 1617 roku przekładu dzieła Długosza spowodowało wzrost kultu pani sądeckiej. Od czasów Zygmunta III władze kościelne co jakiś czas upominały się o przeprowadzenie oficjalnej beatyfikacji. W 1628 roku na prośbę synodu piotrkowskiego papież Urban VIII zarządził przeprowadzenie wstępnego procesu informacyjnego dotyczącego sławy świętości Kingi i jej kultu. Beatyfikacji dokonano dopiero w 1690 roku. W roku 1715 Kongregacja Obrzędów przyznała jej tytuł patronki Polski i Litwy. W roku 1733 klaryski sądeckie rozpoczęły spisywanie cudów i starania o kanonizację. Mimo tego oficjalne procedury kanonizacyjne ciągnęły się bardzo długo. Kanonizację Kingi przeprowadzono 16 czerwca 1999 roku podczas w Starym Sączu podczas pielgrzymki Jana Pawła II do Polski.

Autor: Michał Kozłowski

Źródło: Histmag.org

Licencja: [CC BY-SA 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/)

BIBLIOGRAFIA

1. Święta Matka Kinga. Żywot Świętej Kingi według Jana Długosza, wybór i tł. Antoni Żurek, oprac. Ryszard Banach, Biblos, Tarnów 1999.
2. Borkiewicz Izydor, Błogosławiona Kinga w świetle legend i historii, Bratni Zew, Stary Sącz 1997.
3. Budkova Zofia, Kunegunda [w:] Polski Słownik Biograficzny, Zakład Narodowy im Ossolińskich – Wydawnictwo PAN, Wrocław 1971, t. 16, s. 186-189.
4. Czeakański Marek, Święta Kinga [1234-1292]. Czasy, życie, kult, Wydawnictwo M, Kraków 1999.
5. Niezgoda Cecylia, Święta Kinga. Żywot hagiograficzny, Bratni Zew, Stary Sącz – Kraków 1999.

6. Pani Sądecka. Aktualność świętej Kingi, red. Jan Zimny, Wydawnictwo Diecezjalne, Sandomierz 2000.
7. Panuś Kazimierz, Święta Kinga, Wydawnictwo WAM, Kraków 2005.
8. Witkowska M. H., Kinga, Kunegunda [w:] Hagiografia polska. Słownik biobibliograficzny, pod red. Romualda Gustawa, Księgarnia św. Wojciecha, Poznań 1971, t. 1: A-K, s. 757-772.